

Fentanyler

Grupp: opioider.

Sammansättning och former: vita pulver, ofta i stark utblandning. Totalt uppskattas antalet möjliga fentanylvarianter till omkring 1 400.

Benämningar: fentanyl, fentanil, alfametylfentanyl, karfentanil, 3-metylfentanyl, sufentanil m.fl., Durogesic, Leptanal, Rapifen m.fl., "China White", "krokodil", "Mexican Brown", "synthetic", "Synthetic heroin".

Doser: för fentanyl troligen omkring 100 mikrogram eller något mer, se bl.a. RH 2004:26. Nettodosen av fentanyl motsvarar ca 2 saltkorn. Vid analyser hos SKL av konsumtionsfärdiga beredningar har 88 – 97 procent av preparatet varit utfyllnadsmassa. I utblandad beredning för missbruk kan 99 procent av preparatet vara utfyllnadsmassa.

Tillförsätsätt: injicering, rökning, hudapplikation. Varning: fentanyl kan upptas genom huden.

Ruseffekter: som heroin (fentanylerna verkar på samma receptor (μ) i centrala nervsystemet som morfin och heroin). Fentanylerna har dock både snabbare anslag och kortare verkanstid (upp till 60 min.) än heroin (4 – 6 timmar).

Biverkningar: som heroin, bl.a. dåsighet, nedsatt vakenhet, risk för livshotande förgiftningar.

Beroenderisk: som heroin, kraftig toleransutveckling.

Skadeverkningar-risker: livshotande förgiftningar p.g.a. svårigheter att dosera rätt.

Sammanfattande beskrivning: Fentanylgruppen innehåller syntetiska opiater (opioider). I praktiskt missbruk kan de till fullo ersätta heroin som rusmedel. Fentanylerna synes dock driva upp opiattoleransen snabbare och kraftigare än heroin så att heroinmissbrukare efter en tids fentanylmissbruk upplever svårigheter att vid återgång till heroin att få samma ruseffekt som tidigare. En särskild riskfaktor med fentanyl är att medlet är ytterst svårt att dosera rätt. Illegala beredningar måste därför anses vara livsfarliga genom sin sammansättning. Det kan finnas anledning att precisera missbruksdoserna närmare då missbruket blir bättre kartlagt. Fentanyl har i rättspraxis ansetts farligare än heroin, se t.ex. RH 2004:26. Hur straffvärdet för fentanyler bör bedömas är emellertid i viss mån oklart, bland annat med hänsyn till den kraftiga toleransutvecklingen. Utvecklingscentrum Stockholm anser att det finns stöd för att anse att fentanyl är 50 gånger starkare än heroin bl.a. utifrån Polismyndighetens rapport "Nationell lägesbild fentanylanaloger" som publicerades den 19 juni 2018 samt sakkunnigutlåtanden från överläkare, universitetslektor i klinisk toxicologi Kai Knudsen från 2017. Fentanylanaloger har de varierande styrka och kan vara mellan 20 och 4000 gånger starkare än heroin. En utgångspunkt för fentanylanaloger kan således vara att de i vart fall är 20 gånger starkare än heroin. I utredningar avseende fentanylanaloger där det finns vetenskapligt underlag för att de väldigt potenta och att styrkan bör bedömas vara högre än 20 gånger starkare än heroin kan det finnas anledning att ta in sakkunnigutlåtanden. Utvecklingscentrum

Stockholm har tillgång till sakkunigutlåtanden avseende flera fentanylanaloger som skrivits med anledning av tidigare utredningar.